

Coffeeshops, bezoekersstromen, motieven voor bezoek en spreiding in Amsterdam ~ Stevige blowers in en rond Amsterdam

Naast de enquête onder bezoekers van coffeeshops in West en Oost zijn gegevens geanalyseerd van cannabisgebruikers die meedoen aan een lopend onderzoek naar de ontwikkelingen in hun gebruik. Dit betreft een groep van 'stevige blowers' die aan het begin van het onderzoek (in 2008) tussen de 18 en 30 jaar waren en minstens drie dagen per week blowden. Deze groep wordt drie jaar gevolgd. **[ix]** We beperken ons in dit rapport tot degenen die in Amsterdam of buurgemeenten (Diemen, Duivendrecht, Badhoevedorp, Amstelveen) wonen.

Deze gebruikers zijn aan het begin van het onderzoek geworven in coffeeshops of via andere gebruikers (sneeuwbalmethode). In Amsterdam werden deze gebruikers geworven in zo'n 20 verschillende coffeeshops verspreid over de hele stad, behalve in coffeeshops waar vooral toeristen komen. Omdat de gebruikers ook via-via zijn geworven is het lijstje van de meest bezochte Amsterdamse coffeeshops veel langer (rond de 100 verschillende coffeeshops).

Na het eerste interview is deze gebruikers in 2009 onder andere gevraagd welke coffeeshop zij altijd of het vaakst bezoeken. Buiten beschouwing gelaten zijn degenen die na het eerste interview (tijdelijk) zijn gestopt met blowen. Zo blijven in de eerste ronde 161 gebruikers uit Amsterdam of buurgemeenten over. In 2010 is het onderzoek herhaald en bij deze tweede ronde beschikken we over gegevens van 202 (grotendeels dezelfde) respondenten uit Amsterdam en buurgemeenten.

Profiel

In vergelijking met de coffeeshopbezoekers uit het vorige hoofdstuk zijn de stevige blowers (bij de tweede ronde) gemiddeld zes jaar jonger; dat komt omdat de maximumleeftijd om aan het onderzoek mee te mogen doen bij de start 30 jaar was. Ook zijn ze vaker van het vrouwelijk geslacht (21% versus 11%) en veel

vaker autochtoon (58% versus 18%). Slechts een kleine minderheid is Marokkaans (5% versus 48%).

Coffeeshopbezoek

Alleen in de tweede ronde hebben we aan de stevige blowers dezelfde vragen gesteld als aan de coffeeshopbezoekers. Hun favoriete coffeeshop ligt ongeveer even ver van hun woning als bij de respondenten uit het vorige hoofdstuk (gemiddeld 10.2 versus 11.8 minuten). De stevige blowers gaan echter veel minder vaak dagelijks naar de coffeeshop, namelijk één op de tien, tegenover ruim de helft van de coffeeshopbezoekers. Bijna één op de tien gaat zelden of nooit, omdat zij hun hasj of wiet niet zelf kopen of, in sommige gevallen, hun eigen wiet kweken. Als ze wel naar de coffeeshop gaan, is dat veel vaker alleen of vooral om cannabis te halen. Ook gaan de stevige blowers veel vaker op de fiets naar de coffeeshop en veel minder met de auto. In beide groepen hebben veel respondenten geen duidelijke voorkeur voor een kleine of een grote coffeeshop, maar als ze wel een voorkeur hebben dan vaker voor een kleine dan een middelgrote. Beide groepen kiezen het minst voor een grote coffeeshop.

Tabel 4.1 Hoe vaak bezoek je een coffeeshop?

	Stevige blowers		Coffeeshopbezoekers
	Totaal	Wiel coffeeshop	
Elke dag		10%	54%
Paar keer per week		42%	32%
1 keer per week		19%	7%
Minder vaak		18%	7%
Zelden/nooit		11%	-
Totaal	100%	100%	100%

Tabel 4.2 Ge je meestal om te halen of te zitten naar een coffeeshop?

	Stevige blowers		Coffeeshopbezoekers
	Totaal	Wiel coffeeshop	
Alleen/vooral halen		72%	38%
Alleen/vooral zitten		4%	33%
Alles ongeveer even veel		13%	29%
Zelden of nooit		10%	-
Totaal	100%	100%	100%

Tabel 4.3 Bezoek je het liefst een grote of een kleine coffeeshop?

	Stevige blowers		Coffeeshopbezoekers
	Totaal	Wiel coffeeshop	
Grote coffeeshop		6%	4%
Tussentje		14%	11%
Kleine coffeeshop		31%	29%
Geen voorkeur		38%	56%
Geat zelden of nooit		10%	-
Totaal	99%	100%	100%

Tabel 4.4 Hoe ga je meestal naar de coffeeshop?

	Stevige blowers		Coffeeshopbezoekers
	Totaal	Wiel coffeeshop	
Lopen		35%	43%
Fiets		34%	13%
Openbaar vervoer		11%	10%
Scooter/Brommer		4%	6%
Auto/tractor		8%	28%
Geat zelden of nooit		10%	-
Totaal	100%	100%	101%

Waar naar de coffeeshop?

Aan de hand van de postcode zijn de coffeeshops ingedeeld in de voormalige (deels nog huidige) stadsdelen. Hetzelfde is gedaan met het woonadres van de respondenten. We hebben de voormalige stadsdelen aangehouden om beter inzicht te krijgen in de 'mobiliteit' van deze gebruikers. Waren we uitgegaan van de nieuwe stadsdelen, dan zouden we een veel grover beeld krijgen.

Tabel 4.5 laat zien dat de gebruikers van de eerste ronde over de hele stad verspreid wonen. Ook hun favoriete coffeeshop ligt sterk verspreid over de stad. Tegelijkertijd is er een scheve verdeling wanneer we woonbuurt en coffeeshopbuurt met elkaar combineren. Coffeeshops in *Centrum* scoren het hoogst. Dat is op zich niet zo'n verrassing, want ongeveer de helft van alle Amsterdamse coffeeshops is hier gevestigd. Heel duidelijk blijkt dat coffeeshops in Centrum gebruikers uit de hele stad en ook buurgemeenten trekken. De

ongelijke spreiding van coffeeshops in de rest van de stad kan mede verklaren waarom de stevige blowers verhoudingsgewijs vaak naar coffeeshops in bepaalde (voormalige) stadsdelen gaan. *De Baarsjes* staat op de tweede plaats. De meeste gebruikers die hier naar de coffeeshop gaan, wonen zelf in *De Baarsjes*, in omliggende buurten of het westen van Amsterdam (de voormalige stadsdelen Slotervaart, Osdorp en Geuzenveld-Slotermeer; in Tabel 4.5 “West (overig)”).

Oud-Zuid staat op nummer drie en hier gaan vooral de gebruikers naartoe die zelf in dit (voormalige) stadsdeel of omliggende buurten wonen, maar ook verder weg in het oosten of het westen van Amsterdam. Een mogelijke verklaring is de uitgaansfunctie van *De Pijp* in dit voormalige stadsdeel. De vierde plaats wordt ingenomen door *Westerpark*; de coffeeshops hier zijn vooral in trek bij gebruikers uit dat (voormalige) stadsdeel. Op de vijfde plaats staan coffeeshops in *Oost-Watergraafsmeer*, met gebruikers uit dit (voormalige) stadsdeel, Centrum en buurgemeenten.

Tabel 4.1 Hoe vaak bezoek je een coffeeshop?

	Stevige blowers		Coffeeshopbezoekers
	Totaal	Wiel coffeeshop	
Drie dagen	10%	54%	
Paar keer per week	42%	32%	
1 keer per week	19%	7%	
Minder vaak	18%	7%	
Zelden/nooit	11%	-	
Totaal	100%	100%	

Tabel 4.2 Ge je meestal om te halen of te zitten naar een coffeeshop?

	Stevige blowers		Coffeeshopbezoekers
	Totaal	Wiel coffeeshop	
Alleen/vooral halen	73%	82%	36%
Alleen/vooral zitten	4%	4%	33%
Alleen ongeveer even veel	13%	14%	23%
Zelden of nooit	10%	-	-
Totaal	100%	100%	100%

Tabel 4.3 Bezoek je het liefst een grote of een kleine coffeeshop?

	Stevige blowers		Coffeeshopbezoekers
	Totaal	Wiel coffeeshop	
Grote coffeeshop	6%	7%	4%
Tussentijd	14%	16%	11%
Kleine coffeeshop	31%	34%	23%
Geen voorkeur	38%	43%	58%
Gaat zelden of nooit	10%	-	-
Totaal	99%	100%	100%

Tabel 4.4 Hoe ga je meestal naar de coffeeshop?

	Stevige blowers		Coffeeshopbezoekers
	Totaal	Wiel coffeeshop	
Lopend	35%	38%	43%
Fiets	34%	38%	13%
Openbaar vervoer	11%	12%	10%
Scotter/brommer	4%	4%	8%
Auto/motor	6%	7%	28%
Gaat zelden of nooit	10%	-	-
Totaal	100%	100%	101%

In de tweede ronde (2010) zien we lichte verschuivingen in woonbuurt, vooral wat meer respondenten wonen nu in Centrum. Niet alle gebruikers gaan ook naar de coffeeshop, zodat we alleen kunnen kijken naar de 174 respondenten die dit wel doen. Tabel 4.6 laat zien dat de favoriete coffeeshop nog steeds sterk verspreid ligt over de stad en ook dat er nog steeds een scheve verdeling is wanneer we woonbuurt en coffeeshopbuurt met elkaar combineren.

Coffeeshops in *Centrum* scoren wederom het hoogst, *De Baarsjes* blijft op de tweede en *Oud-Zuid* op de derde plaats staan. *Zeeburg* stond bij de eerste meting niet in de top vijf, maar staat nu op nummer vier. *Westerpark* schuift van de vierde naar de vijfde plaats en deelt die met *Oud-West*, dat de vorige keer niet in de top vijf stond. *Oost-Watergraafsmeer* verdwijnt uit de top vijf.

Wat betreft de relatie tussen woonbuurt en buurt waarin de favoriete coffeeshop ligt, is het beeld van 2010 (Figuur 4.2) grotendeels hetzelfde als dat van in 2009 (Figuur 4.1). Coffeeshops in *Centrum* blijven gebruikers uit de hele stad en ook

uit buurgemeenten trekken. En de ongelijke spreiding van coffeeshops in de rest van de stad kan nog steeds mede verklaren waarom de stevige blowers verhoudingsgewijs vaak naar coffeeshops in bepaalde (voormalige) stadsdelen gaan. Ongeveer de helft van de gebruikers die in *De Baarsjes* naar de coffeeshop gaan, woont zelf in dit deel van de stad en de rest meestal in omliggende buurten of het westen van Amsterdam (de voormalige stadsdelen Slotervaart, Osdorp en Geuzenveld-Slotermeer). Naar coffeeshops in *Oud-Zuid* gaan ook in 2010 vooral de gebruikers die zelf in dit (voormalige) stadsdeel of omliggende buurten wonen. Coffeeshops in *Zeeburg* zijn vooral in trek bij respondenten uit dit voormalige stadsdeel en het nabijgelegen voormalige stadsdeel Oost-Watergraafsmeer.

Figuur 4.1 Verspreiding woonbuurt naar favoriete coffeeshop (niet in eigen stadsdeel) in 2008

Coffeeshops in *Westerpark* zijn vooral in trek bij gebruikers uit dit (voormalige) stadsdeel en omliggende buurten. En coffeeshops in *Oud-West* trekken vooral respondenten uit dit voormalige stadsdeel en omliggende buurten.

Figuur 4.2 Verspreiding woonbuurt naar favoriete coffeeshop (niet in eigen stadsdeel) in 2010

Coffeeshop in de eigen woonbuurt

Minder dan één op de tien stevige blowers heeft geen coffeeshop in hun eigen woon-buurt (9%). Zou die er wel zijn, dan zou de helft hiervan er waarschijnlijk (8x) of zeker wel (1x) naartoe gaan. Iets meer respondenten hebben wel een of meer coffeeshops in hun woonbuurt, maar gaan er nooit heen (12%). Zouden er meer coffeeshops in hun woonbuurt zijn, dan zou dat weinig uitmaken. Verreweg de meesten zouden er zeker niet (19x) of waarschijnlijk niet (3x) naartoe gaan. Slechts twee respondenten zeggen dat ze dat dan zeker wel zouden doen.

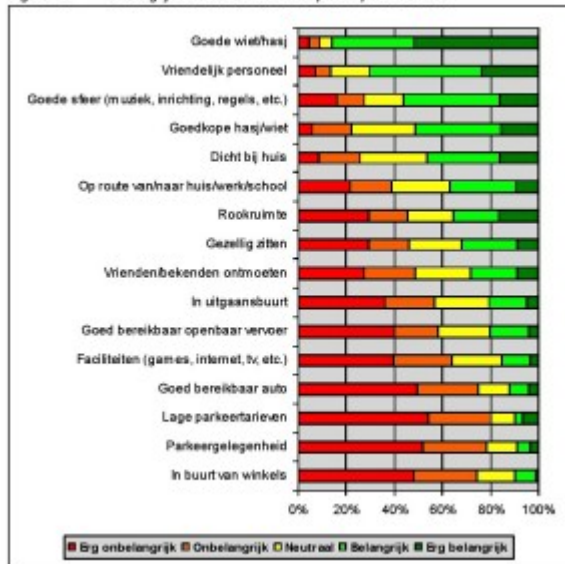
Criteria voor coffeeshopbezoek

De stevige blowers is in de interviews van 2010 dezelfde lijst met 16 criteria voor coffeeshops voorgelegd als die bij de coffeeshopbezoekers in West en Oost (hoofdstuk 3).

Specifieke pullfactoren

Net als bij de coffeeshopbezoekers in hoofdstuk 3 staan specifieke pullfactoren bovenaan. Veruit het hoogst scoort de *kwaliteit van de cannabis* ('goede hasj/wiet'). Ongeveer de helft vindt dit zelfs erg belangrijk. Daarna komen specifieke pullfactoren die te maken hebben met de setting, namelijk vriendelijk personeel en goede sfeer (muziek, inrichting, duidelijke huisregels, etc.).

Figuur 4.3 Belangrijkheid criteria coffeshops: frequente blowers

Andere aspecten van de setting scoren beduidend lager: gezellig kunnen zitten, aanwezigheid van een rookruimte, vrienden of bekenden kunnen ontmoeten en faciliteiten als games, internet en televisie. Ongeveer de helft vindt de prijs ('goedkope hasj/wiet') belangrijk of erg belangrijk.

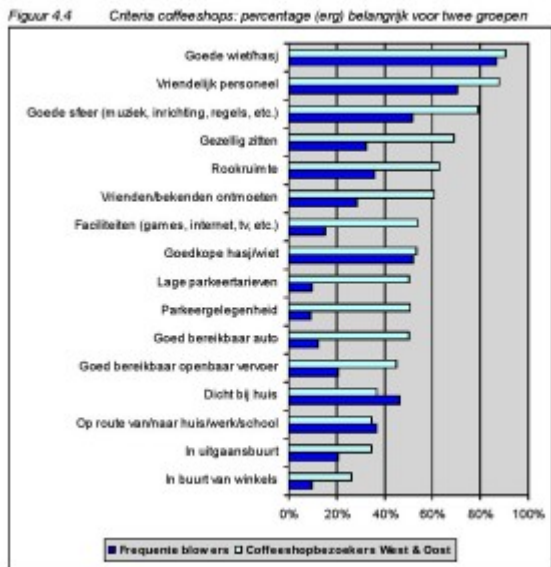
Algemene pullfactoren

Bij de algemene pullfactoren zien we bij de *bereikbaarheid* op sommige criteria nogal wat verdeeldheid. Voor zover respondenten bereikbaarheid belangrijk of erg belangrijk vinden, geldt dit vooral voor: dicht bij huis en op de route van/naar huis, werk of school. Goede bereikbaarheid met het openbaar vervoer vinden de meesten niet (erg) belang-rijk. Een forse meerderheid hecht geen belang aan goede bereikbaarheid met de auto, lage parkeertarieven en parkeergelegenheid. Ook is het voor de meeste respondenten (erg) onbelangrijk dat een coffeeshop gelegen is in een uitgaansbuurt of in de buurt van winkels. Dit zijn dus over het geheel genomen *geen algemene pullfactoren*.

Coffeeshop dicht bij huis

Ongeveer de helft vindt het (erg) belangrijk dat een coffeeshop dicht bij huis is, terwijl ongeveer een kwart het (erg) onbelangrijk vindt. Nabijheid bij huis is dus

kennelijk vooral een *pullfactor*.

Vergelijking met coffeeshopbezoekers in West en Oost

Net als de coffeeshopbezoekers vinden de stevige blowers de kwaliteit van cannabis veruit het belangrijkste en hechten zij in meerderheid aan vriendelijk personeel en aan een goede sfeer in de coffeeshop. Maar er zijn ook duidelijke verschillen. Voor de overzichtelijkheid is in Figuur 4.4 voor beide onderzochte groepen per criterium het percentage weergegeven dat dit (erg) belangrijk vindt.

Allereerst valt op dat over de hele linie de stevige blowers lager scoren dan coffeeshopbezoekers uit West en Oost. De belangrijkste uitzonderingen zijn: coffeeshop dicht bij huis en op de route van/naar huis, werk of school. Indien nabijheid bij huis zou fungeren als *specifieke pushfactor*, dan geldt dit in elk geval in veel mindere mate voor de stevige blowers dan voor de coffeeshopbezoekers uit het vorige hoofdstuk. Die waren veel vaker Marokkaans dan de stevige blowers en Marokkaanse coffeeshopbezoekers vonden veruit het vaakst nabijheid van de coffeeshop bij thuis (erg) onbelangrijk. Verder hechten beide groepen evenveel belang aan de kwaliteit en (in mindere mate) de prijs van hasj en wiet.

Ten tweede vinden de stevige blowers de bereikbaarheid veel minder belangrijk, vooral als het om de auto gaat. Dit kan vooral verklaard worden door het feit dat slechts een zeer klein deel meestal met de auto naar de coffeeshop komt.

In de derde plaats hechten de stevige blowers minder belang aan de setting. Dit geldt vooral voor: gezellig kunnen zitten, aanwezigheid van een rookruimte, vrienden of bekenden kunnen ontmoeten en faciliteiten als games, internet en televisie. De meest voor de hand liggende verklaring is dat de meeste stevige blowers vooral of alleen naar de coffeeshop gaan om er cannabis te kopen ('halers').

Noot

ix. Dit onderzoek (CanDep) wordt uitgevoerd door het Trimbos-instituut en het

Bonger Instituut. De extra vragen zijn alleen gesteld aan de respondenten van het Bonger Instituut.

LITERATUUR

Benschop, A. et al. (2009) *Coffeeshops in het hart van de stad. Bewoners en toeristen over postcodegebied 1012 in Amsterdam*. Amsterdam: Rozenberg Publishers (Bongerreeks nr. 12).

Bieleman, B., Beelen, A., Nijkamp, R. & Bie, E. de (2008) *Coffeeshops in Nederland 2007*. Groningen: Intraval.

Donk, W. van de, et al. (2009) *Geen deuren maar daden. Nieuwe accenten in het Nederlands drugsbeleid*. Den Haag: Ministeries van VWS, Justitie en BZK.

Jansen, A.C.M. (1989) *Cannabis in Amsterdam. Een geografie van hashish en marijuana*. Muiderberg: Coutinho.

Hoofdlijnenbrief drugsbeleid, Ministerie van VWS, 11.09.2009.

Nabben, T., Benschop, A. & Korf, D.J. (2010). *Antenne 2009; Trends in alcohol, tabak en drugs bij jonge Amsterdammers*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.

Vogels, N., Rigter, S., Dijk, P. van & Niesink, R. (2010) *De tabaksvrije coffeeshop. Gevolgen van de invoering van de rookvrije horeca voor Nederlandse coffeeshops*. Utrecht: Trimbos-instituut.